

Rambeslut om ett europeiskt verkställighetsbeslut och överförande av dömda personer mellan EU:s medlemsstater

Justitiedepartementet

2005-04-18

Dokumentbeteckning

7307/05 COPEN 54

Utkast till rådets rambeslut om ett europeiskt verkställighetsbeslut och överförande av dömda personer mellan Europeiska unionens medlemsstater (framlagt av Österrike, Finland och Sverige)

Sammanfattning

I förslaget till rambeslut regleras verkställighet i en medlemsstat av ett frihetsstraff eller en annan frihetsberövande åtgärd (i Sverige fängelse, rättspsykiatrisk vård och sluten ungdomsvård) som har bestämts i en annan medlemsstat. Förslaget syftar till att vidareutveckla det samarbete som i dag sker mellan medlemsstaterna med stöd av Europarådets konvention om överförande av dömda personer (av den 21 mars 1983) och dess tilläggsprotokoll (av den 18 december 1997). Förslaget bygger även på de slutsatser om ömsesidigt erkännande av domar och slutliga beslut som antogs av Europeiska unionens råd i Tammerfors i oktober 1999 och som har bekräftats och ytterligare utvecklats i Haagprogrammet hösten 2004.

Enligt förslaget skall ett frihetsstraff eller en annan frihetsberövande åtgärd som efter ett straffrättsligt förfarande har dömts ut av en domstol för en straffbar gärning, erkännas av och verkställas i den medlemsstat där den dömde är medborgare, har sin stadigvarande hemvist eller till vilken den dömde har annan stark anknytning. Erkännandet och verkställigheten av domen eller beslutet skall ske på grundval av ett formulär (det s.k. europeiska verkställighetsbeslutet). I förslaget anges tidsfrister för beslutet om verkställigheten och överförandet av den dömde. Den verkställande staten skall ha en skyldighet att ta emot den dömde, såvida det inte finns särskilda skäl till vägran (s.k. vägransgrunder). Den dömdes samtycke skall

inte krävas, såvida inte det europeiska verkställighetsbeslutet baseras endast på den dömdes nära anknytning till den andra medlemsstaten. Den verkställande staten ges endast möjlighet att anpassa straffet till den högsta nivå som föreskrivs för en brottslig gärning enligt den statens nationella lagstiftning och enbart i de fall straffets längd är oförenlig med grundläggande rättsprinciper i den statens lagstiftning. Om påföljdens art är oförenlig med den verkställande statens lagstiftning får påföljden anpassas till det straff som föreskrivs för brott av samma typ.

1 Förslaget

1.1 Innehåll

Bakgrund

I Europeiska rådets slutsatser från Tammerfors fastställdes att principen om ömsesidigt erkännande av rättsliga avgöranden bör bli en hörnsten i det straffrättsliga samarbetet inom unionen. Denna princip bekräftades i Haagprogrammet hösten 2004.

Den 30 november 2000 antog ministerrådet ett åtgärdsprogram för genomförandet av principen om ömsesidigt erkännande av domar och slutliga beslut på straffrättsens område. Därefter har ett flertal förslag till rättsakter lagts fram och också antagits, t.ex. rambeslutet om en europeisk arresteringsorder, rambeslutet om frysning av egendom eller bevismaterial och rambeslutet om verkställighet av bötesstraff. Politisk överenskommelse finns också beträffande rambeslutet om verkställighet av förverkandebeslut. Dessa rambeslut kommer att kunna antas under 2005. Dessutom pågår förhandlingar beträffande rambeslutet om ett europeiskt bevisupptagningsbeslut. De beräknas vara avklarade vid årsskiftet 2005/06. Vid flera av de nämnda rättsakterna har Sverige varit medinitiativtagare.

Ett område där principen om ömsesidigt erkännande återstår att genomföra är verkställighet av domar eller slutliga beslut om fängelse eller andra frihetsberövande åtgärder. I Haagprogrammet, punkten 3.3.1, anges att det övergripande åtgärdsprogrammet för att genomföra principen om ömsesidigt erkännande av domar i brottmål bör kompletteras med ytterligare förslag. Det är mot denna bakgrund som Österrike, Finland och Sverige har lagt fram förslaget. Detta grundar sig bl.a. på uppfattningen att befintliga rättsakter om verkställighet av domar eller beslut om fängelsestraff eller andra frihetsberövande åtgärder (särskilt Europarådets konvention av den 21 mars 1983 om överförande av dömda personer och dess tilläggsprotokoll av den 18 december 1997) inte är tillräckliga. Så föreligger t.ex. i dag ingen skyldighet för den stat där den dömda är medborgare att ta emot denne.

Vidare krävs, med vissa undantag enligt tilläggsprotokollet, den dömdes samtycke för överförandet. Nuvarande samarbete innebär också att den verkställande staten ges möjlighet att antingen fortsätta verkställigheten av det utdömda straffet eller att omvandla detta till en nationell motsvarighet. Den senare möjligheten är enligt initiativtagarna oförenlig med principen om ömsesidigt erkännande.

Artikel 1 Definitioner

Artikeln innehåller en uppräknig av olika definitioner av betydelse för rambeslutet;

- a) *uropeiskt verkställighetsbeslut*; ett beslut fattat av en behörig myndighet i en utfärdande stat som avser verkställighet av en slutlig påföljd som ådömts en fysisk person av en domstol i den staten,
- b) *påföljd*; varje frihetsstraff eller frihetsberövande åtgärd för en angiven tid eller på obestämd tid som utdömts av en domstol efter ett straffrättsligt förfarande gällande en straffbar gärning,
- c) *utfärdande stat*; den medlemsstat där ett europeiskt verkställighetsbeslut har utfärdats,
- d) *verkställande stat*; den medlemsstat till vilken ett europeiskt verkställighetsbeslut har översänts för verkställighet.

Artikel 2 Fastställande av behöriga myndigheter

I bestämmelsen anges att varje medlemsstat skall underrätta rådets generalsekretariat om vilken eller vilka myndigheter som enligt nationell lag är behöriga enligt rambeslutet. Om det är nödvändigt på grund av medlemsstatens interna organisation får medlemsstaten utse en eller flera centrala myndigheter för att översända och ta emot ett europeiskt verkställighetsbeslut samt för att bistå de behöriga myndigheterna i övrigt.

Artikel 3 Syfte

I artikeln anges det övergripande syftet med rambeslutet, att fastställa regler för medlemsstaternas erkännande och verkställande på sitt territorium av frihetsberövande påföljder som har utdömts av en domstol i en annan medlemsstat, samt att rambeslutet skall gälla oberoende av om verkställigheten redan har inletts eller inte. Vidare anges att rambeslutet är tillämpligt oavsett om den dömde befinner sig i den utfärdande eller den verkställande staten. Dessutom anges hur rambeslutet förhåller sig till rambeslutet om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna. I artikeln anges slutligen att rambeslutet inte ändrar skyldigheten att respektera de grundläggande rättigheterna och de

Artikel 4 Översändande av ett europeiskt verkställighetsbeslut

Enligt artikel 4 får ett europeiskt verkställighetsbeslut översändas till en medlemsstat där den dömd är medborgare, stadigvarande bosatt eller till vilken den dömd har anan nära anknytning (i det senare fallet krävs personens samtycke). Såväl någon av de inblandade staterna som den dömd får initiera ett ärende enligt rambeslutet. Om den dömd är varaktigt bosatt i den utfärdande staten får ett europeiskt verkställighetsbeslut översändas endast om han lämnar sitt samtycke eller har utvisats därifrån. Obetalda böter skall inte hindra ett överförande. En framställning får bara göras till en medlemsstat åt gången.

Artikel 5 Underrättelse till den dömd och dennes uppfattning

En dömd person som befinner sig i den utfärdande staten skall om möjligt ges tillfälle att muntligt eller skriftligt ange sin uppfattning om ett överförande innan ett europeiskt verkställighetsbeslut utfärdas. Personens samtycke skall inte krävas för översändandet (såvida inte grunden för verkställighetsbeslutet endast är nära anknytning till den andra medlemsstaten) men dennes uppfattning skall beaktas vid beslutet om att utfärda det europeiska verkställighetsbeslutet och till vilken stat detta skall översändas. Den dömd skall underrättas om följderna av ett överförande.

Artikel 6 Det europeiska verkställighetsbeslutets innehåll och form

Det europeiska verkställighetsbeslutet skall innehålla den information som anges i formuläret i bilagan till rambeslutet samt översättas till det officiella språket, eller ett av de officiella språken, i den verkställande staten.

Artikel 7 Räckvidd

I bestämmelsen regleras kravet på dubbel straffbarhet. Vid verkställighet av en påföljd i anledning av ett brott som finns uppräknat i artikelns första punkt får den verkställande staten inte ställa upp något krav på dubbel straffbarhet. Den uppräknade som görs motsvaras av den lista som finns i såväl rambeslutet om en europeisk arresteringsorder som i rambeslutet om verkställighet av beslut om frysning av egendom eller bevismaterial. Bestämmelsen innebär att det inte har någon betydelse om den gärning som ligger till grund för verkställighetsbeslutet är straffbar enligt den verkställande statens lagstiftning eller inte. Dock krävs härför att brottet kan medföra ett högsta frihetsstraff eller annan frihetsberövande åtgärd om minst tre år enligt den utfärdande statens lagstiftning. När det gäller andra brott än de som är uppräknade i den första punkten kan den verkställande staten

kräva att det eller de brott som ligger till grund för beslutet utgör brott även i den verkställande staten, dvs. ställa upp ett krav på dubbel straffbarhet.

Artikel 8 Erkännande och verkställighet av ett europeiskt verkställighetsbeslut

Den behöriga myndigheten i den verkställande staten skall erkänna ett europeiskt verkställighetsbeslut som har översänts i enlighet med artikel 4 utan krav på ytterligare formaliteter och omedelbart vidta alla åtgärder som krävs för dess verkställande, såvida det inte finns skäl för att vägra erkännande eller verkställighet enligt artikel 9. Om påföljdens *längd* är oförenlig med grundläggande principer i den verkställande statens lagstiftning, får myndigheten anpassa påföljden till den strängast föreskrivna nivån för ett brott enligt den nationella lagstiftningen i denna stat. Om påföljdens *art* är oförenlig med den verkställande statens lagstiftning, får myndigheten anpassa påföljden till ett straff eller en åtgärd som föreskrivs för ett brott av samma typ. Denna påföljd måste ligga så nära den utdömda påföljden som möjligt, vilket innebär att påföljden inte kan anpassas enbart till ett bötesstraff. Anpassningen får heller inte innebära en skärpning av påföljden.

Om den verkställande staten vägrar att verkställa en del av påföljden på grund av kravet på dubbel straffbarhet skall den staten be den utfärdande staten om information om vilken påföljd som återstår att verkställa för de övriga brotten.

Artikel 9 Skäl för att inte erkänna och verkställa ett beslut

Denna artikel innehåller en uttömmande uppräkningslista av de fall då den verkställande staten kan vägra att verkställa ett europeiskt verkställighetsbeslut. I bestämmelsen anges att vägran får ske om verkställigheten skulle strida mot principen om *ne bis in idem*, dvs. att ingen skall lagföras två gånger för samma sak. Den verkställande staten får också enligt artikeln vägra verkställa beslutet om det brott som ligger till grund för beslutet inte motsvaras av ett brott i den verkställande staten, under förutsättning att gärningen inte faller in under de brott som räknas upp i listan i artikel 7 (dvs. ett krav på dubbel straffbarhet). Verkställigheten får också vägras om preskription föreligger enligt den verkställande statens lagstiftning och brottet omfattas av den statens jurisdiktion. Vidare anges att verkställigheten får vägras om den dömde på grund av sin ålder inte kan göras straffrättsligt ansvarig för brottet i den verkställande staten eller om den dömde inte samtycker till överförandet och det är fråga om en s.k. utevarodom. Likaså får verkställighet vägras om mindre än fyra månader av påföljden återstår att verkställa vid den tidpunkt då det europeiska verkställighetsbeslutet tas emot av den verkställande staten. Slutligen anges att verkställigheten får vägras om den dömde varken är medborgare, har varaktigt laglig bosättning eller nära anknytning till den verkställande staten.

Vid vissa vägransgrunder gäller att ett beslut att inte erkänna och verkställa det europeiska verkställighetsbeslutet skall föregås av samråd mellan de berörda staterna.

2004/05:FPM58

Artikel 10 Beslut om ett europeiskt verkställighetsbeslut och tidsfrister

Den behöriga myndigheten i den verkställande staten skall snarast möjligt, dock senast tre veckor efter att ha tagit emot det europeiska verkställighetsbeslutet, besluta om dess verkställighet. Om denna tidsfrist i undantagsfall inte kan hållas skall den utfärdande staten underrättas om detta och om skälen för detta. Beslutet om verkställighet skall fattas så snart som möjligt herefter.

Artikel 11 Överförande av personer

I artikeln anges att om den dömda befinner sig i den utfärdande staten skall denne överföras till den verkställande staten så snart som möjligt vid en tidpunkt som de berörda myndigheterna kommer överens om. Personen skall i vart fall överföras senast två veckor efter det slutliga beslutet om att verkställa det europeiska verkställighetsbeslutet. Om oförutsedda omständigheter hindrar att personen överförs inom denna tidsfrist, skall myndigheterna komma överens om en ny tid för överförandet.

I bestämmelsen anges också att överförandet i vissa undantagsfall får skjutas upp. Detta gäller särskilt av humanitära skäl om det finns anledning att anta att överförandet skulle innebära en fara för den dömdes liv eller hälsa. Överförandet skall äga rum så snart dessa skäl inte längre föreligger.

Artikel 12 Transitering

Förutsatt att en medlemsstat har fått viss angiven information skall medlemsstaten tillåta transitering genom sitt territorium av en dömd person som överförs enligt rambeslutet. Senast en vecka efter mottagandet av framställningen skall medlemsstaten meddela sitt beslut om tillstånd till transitering. Vid transport med flyg utan planerad mellanlandning skall inte någon framställning om transitering krävas, såvida inte en oplanerad landning därefter sker.

Artikel 13 Lag som reglerar verkställighet

Av bestämmelsen framgår att verkställigheten av det europeiska verkställighetsbeslutet skall regleras av lagen i den verkställande staten på

samma sätt som för påföljder utfärdade i den staten. Myndigheterna i den verkställande staten skall, utom i vissa angivna fall, ha behörighet att besluta om verkställigheten och alla åtgärder i samband därmed, inklusive villkorlig frigivning. Den verkställande staten skall från verkställigheten dra av den strafftid som har avtjänats i den utfärdande staten eller i en annan stat. Villkorlig frigivning får beviljas endast när totalt minst hälften av påföljden har avtjänats i den utfärdande och den verkställande staten, såvida dessa stater inte har avtalat annat. Vid beslutet om villkorlig frigivning skall den verkställande staten dock alltid ta hänsyn till den utfärdande statens nationella bestämmelser om villkorlig frigivning om personen därigenom skulle ha varit berättigad till villkorlig frigivning vid en viss angiven tidpunkt.

Artikel 14 Specialbestämmelse

En person som överförs till den verkställande staten får inte lagföras, dömas eller på annat sätt berövas sin frihet för något annat brott, som begicks före överförandet, än det brott som överförandet avser. I bestämmelsen anges dock vissa undantag härifrån.

Artikel 15 Amnesti, nåd, omprövning av beslut

Amnesti eller nåd får beviljas av både den utfärdande och den verkställande staten. Endast den utfärdande staten får fatta beslut om omprövning av beslutet om utdömmande av den påföljd som skall verkställas enligt rambeslutet.

Artikel 16 Information från den utfärdande staten

Den behöriga myndigheten i den utfärdande staten ska omedelbart informera den behöriga myndigheten i den verkställande staten om varje beslut eller åtgärd som innebär att påföljden omedelbart eller inom en viss tid inte längre är verkställbar. Så snart den verkställande staten får informationen härom skall verkställigheten avbrytas.

Artikel 17 Information från den verkställande staten

Den behöriga myndigheten i den verkställande staten skall utan dröjsmål informera den behöriga myndigheten i den utfärdande staten om ett antal omständigheter, däribland att verkställigheten helt eller delvis har vägrats, att påföljden har anpassats, att den dömda utan skäl har underlåtit att påbörja verkställigheten eller har rymt innan verkställigheten har fullföljts samt att påföljden till fullo har verkställts.

När överförandet av den dömda har skett förlorar den utfärdande staten möjligheten att själv verkställa påföljden. Möjligheten härtill återgår emellertid när den utfärdande staten har fått information om att det europeiska verkställighetsbeslutet helt eller delvis inte har verkställts i den verkställande staten till följd av bl.a. kravet på dubbel straffbarhet samt nåd eller amnesti.

Artikel 19 Kostnader

Den verkställande staten skall stå för kostnader som uppstår i samband med tillämpningen av rambeslutet. Detta gäller dock inte sådana kostnader som uteslutande uppkommer på den utfärdande statens territorium.

Artikel 20 Förhållandet till andra avtal och överenskommelser

Medlemsstaterna får även i fortsättningen tillämpa de bilaterala eller multilaterala avtal eller andra överenskommelser som gäller vid tidpunkten för antagandet av rambeslutet, förutsatt att dessa ökar eller breddar syftet med rambeslutet och bidrar till att ytterligare förenkla och underlätta förfarandena vid verkställigheten av frihetsberövande påföljder.

Artikel 21-22 Genomförande och ikraftträdande

Dessa artiklar innehåller sedvanliga slutbestämmelser.

1.2 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

1.2.1 Den internationella verkställighetslagen

Lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom (internationella verkställighetslagen) bygger bl.a. på Sveriges tillträde till Europarådets konvention om brottmålsdoms internationella rättsverkningar från 1970 (den s.k. brottmålsdomskonventionen), den i Strasbourg den 21 mars 1983 undertecknade konventionen om överförande av dömda personer (den s.k. överförandekonventionen), den i Strasbourg den 18 december 1997 undertecknade tilläggsprotokollet till denna konvention samt den i Schengen den 19 juni 1990 undertecknade tillämpningskonventionen till Schengenavtalet av den 14 juni 1985 (Schengenkonventionen). Visserligen krävs inte enligt internationella verkställighetslagen en generell överenskommelse med den främmande staten för att en straffverkställighet skall kunna överföras, men lagen tar främst sikte på samarbetet med de stater som har tillträtt någon av de nämnda konventionerna eller med stater som Sverige har träffat ett bilateralt avtal

med, t.ex. Thailand och Kuba. Ett överförande av straffverkställigheten kan alltså ske även utan konventionsmässiga åtaganden eller avtalsmässig bundenhet, men då uppställs i lagen ett krav på "synnerliga skäl" för att ett överförande skall kunna ske till respektive från Sverige.

Enligt internationella verkställighetslagen är det regeringen som fattar beslut om överförande av straffverkställighet *till* Sverige och Kriminalvårdsstyrelsen, vad gäller fängelsestraff, eller Socialstyrelsen, vad gäller rättspsykiatrisk vård, som fattar beslut om överförande *från* Sverige.

Överförande av straffverkställighet enligt den s.k. överförandekonventionen

Framställning om överförande av straffverkställighet kan göras av såväl den stat i vilken påföljden har meddelats (domslandet) som den stat som kommer i fråga att överta verkställigheten (verkställighetslandet). En första förutsättning för att verkställighet skall få ske i Sverige är att den dömda är svensk medborgare eller har hemvist här. Vidare krävs att den dömda har samtyckt till att verkställigheten sker i Sverige, att den gärning som påföljden avser motsvarar brott enligt svensk lag samt att den tid för frihetsberövande som återstår när framställning om verkställighet kommer till Sverige uppgår till minst sex månader eller särskilda skäl talar för att verkställigheten ändå förs över till Sverige. För att ett överförande av straffverkställigheten skall komma till stånd krävs – förutom den dömdes samtycke enligt ovan – att både domslandet och verkställighetslandet samtycker till att straffverkställigheten överförs. Det är därför möjligt för Sverige att ställa upp ytterligare krav än de nyss nämnda för att ett överförande skall få ske. Ett sådant krav är t.ex. att den som skall överföras till Sverige skall ha tillräckligt stark anknytning hit. Enligt överförandekonventionen kan den verkställande staten antingen fortsätta att verkställa den påföljd som utdömts i den andra staten (fortsatt straffverkställighet) eller genom beslut omvandla påföljden till den påföljd som föreskrivs enligt den egna lagstiftningen för motsvarande gärning (påföljdsomvandling). Sverige tillämpar vanligtvis fortsatt straffverkställighet och övertar sålunda den utländska påföljden. Den verkställande staten har enligt överförandekonventionen även en möjlighet att anpassa den påföljd som dömts ut i domslandet om påföljden på grund av sin natur eller längd är oförenlig med verkställighetslandets lag. Denna möjlighet finns reglerad i internationella verkställighetslagen men har använts endast vid ett fåtal tillfällen. Verksälligheten i Sverige sker enligt svenska regler, men upphör om domslandet t.ex. beviljar nåd eller amnesti.

Samtliga medlemsstater inom EU har tillträtt överförandekonventionen.

1997 års tilläggsprotokoll till överförandekonventionen reglerar två olika situationer där samtycke från den dömda inte krävs för att verkställigheten skall kunna överföras. I det första fallet har den dömda, innan verkställigheten fullgjorts, flytt till sitt hemland (det s.k. flyktfallet). I det andra fallet har den dömda i samband med domen utvisats eller motsvarande åtgärd beslutats på grund av brottet (det s.k. utvisningsfallet). Motsvarande bestämmelser om att samtycke inte krävs när den dömda har flytt till sitt hemland innan påföljden verkställts finns i 1990 års Schengenkonvention.

Även om den dömdes samtycke inte krävs för att ett överförande skall kunna komma till stånd beaktas den dömdes uppfattning i frågan när framställning görs eller beslut fattas om överförande. Det är, enligt tilläggsprotokollet och Schengenkonventionen, endast domslandet som har rätt att göra en framställning om överförande.

Förutom Sverige har för närvarande 12 medlemsstater inom EU tillträtt tilläggsprotokollet till överförandekonventionen.

Överförande av straffverkställighet enligt den s.k. brottmålsdomskonventionen

Överförande av straffverkställighet med stöd av överförandekonventionen skiljer sig från ett överförande enligt brottmålsdomskonventionen. Vid ett överförande enligt brottmålsdomskonventionen är i princip en stat förpliktad att överta verkställigheten efter en framställning. Vidare kan en framställning göras endast av domslandet. Även domar som har meddelats i den tilltalades frånvaro, s.k. utevarodomar, kan överföras. Brottmålsdomskonventionen omgärdas av en detaljerad reglering beträffande förfarandet, från det att framställningen lämnas in till dess att verkställigheten faktiskt överförs. Om inte framställningen avslås direkt inleds ett domstolsförfarande där domstolen först avgör om hinder mot överförande av verkställigheten finns och, om så inte är fallet, därefter meddelar en ny påföljd för den dömda. Överförande av straffverkställigheten enligt brottmålsdomskonventionen förekommer mycket sällan, vilket framför allt beror på att endast ett fåtal stater (för närvarande sju medlemsstater inom EU förutom Sverige) har tillträtt denna konvention.

1.2.2 Den nordiska verkställighetslagen

Inom Norden finns en enhetlig lagstiftning som gör det möjligt att verkställa domar och beslut i brottmål i ett annat nordiskt land än i domslandet. De svenska reglerna finns i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. (nordiska verkställighetslagen). Verkställighet av frihetsstraff kan på begäran av domslandet ske i det nordiska land där den dömde är medborgare eller har hemvist. Domen kan också verkställas i det land där den dömde uppehåller sig, om det med hänsyn till omständigheterna är lämpligast. Den dömdes samtycke till överförandet är inget krav. Bifalls framställningen om verkställighet av frihetsberövande straff i Sverige omvandlas påföljden till fängelse på lika lång tid. Straffet verkställs därefter som om straffet hade utdömts genom en svensk lagkraftvunnen dom.

1.2.3 Förslagets effekter på den svenska lagstiftningen

Rambeslutet bygger på det befintliga straffrättsliga samarbetet inom Europarådet, men innehåller samtidigt en del nyheter som skall tillämpas inom EU. Den viktigaste skillnaden är att man övergår från ett frivilligt system till ett mer obligatoriskt och tvingande förfarande. Den verkställande staten kommer att vara skyldig att verkställa det europeiska verkställighetsbeslutet utan påföljdsomvandling. Vissa kontrollåtgärder, bl.a. att pröva om det finns några vägransgrunder, får dock vidtas av den verkställande staten. Handläggningen av ärenden enligt rambeslutet skall ske inom vissa angivna tidsfrister. Samtycke från den dömde skall inte vara en nödvändighet, såvida inte grunden för överförandet endast är nära anknytning till den verkställande staten. Kravet på dubbel straffbarhet tas bort för ett antal brott uppräknade i en lista, om dessa brott kan medföra ett frihetsstraff om minst tre år i den utfärdande staten. Rambeslutet erbjuder många fördelar i förhållande till det system om internationell verkställighet som finns i dag och ger ökade möjligheter för Sverige att få svenska domar om frihetsberövande påföljder verkställda utomlands för personer med medborgarskap, hemvist eller nära anknytning till en annan medlemsstat inom EU.

Genomförandet av rambeslutet kommer att kräva ny lagstiftning. Det återstår att ta ställning till om lagstiftningen bör inarbetas i nuvarande lagstiftning eller om en ny lag bör utarbetas.

1.3 Budgetära konsekvenser

Alla effekter av genomförandet av rambeslutet är svåra att förutse. En viss ökad arbetsbelastning för de berörda myndigheterna, dvs. i första hand Kriminalvårdsstyrelsen, Socialstyrelsen och Statens institutionsstyrelse, kan inte uteslutas. Totalt sett torde dock rambeslutets genomförande kunna komma att innebära en besparing genom att fler dömda personer kommer att överföras från Sverige än till Sverige. Genomförandet av rambeslutet borde därför inte medföra några ökade kostnader för de berörda myndigheterna.

2 Ståndpunkter

2.1 Svensk ståndpunkt

Österrike var det land som först presenterade förslaget om ett rambeslut i ämnet. Sverige, som nu är en av de tre initiativtagarna, gav tillsammans med Finland tidigt stöd till förslaget och har även varit pådrivande i den närmare utformningen av detsamma. Syftet med rambeslutet är att effektivisera och förbättra det rättsliga samarbetet inom EU samt att verka för en god återanpassning av dömda personer i deras hemländer. I dag finns ett system inom Europarådet som gör det möjligt för dömda personer att under vissa omständigheter få frihetsberövande påföljder verkställda i sina hemländer. Systemet är dock i stor utsträckning tungrott. Det finns t.ex. inga tidsfrister för handläggningen och så gott som samtliga underliggande handlingar måste översättas till den verkställande statens språk. Detta innebär att det kan ta lång tid från det att ett ärende inleds till dess att ett överförande kommer till stånd. Vidare innebär möjligheter till omvandling av påföljden tillsammans med generösa regler för villkorlig frigivning i den verkställande staten att ett överförande inte alltid kan ske, särskilt när personen kommer att bli frisläppt direkt efter överförandet. Därtill kommer att samtycke krävs dels av de berörda staterna men också i flertalet fall av den dömde. Rambeslutet kommer att skapa ett system som innebär en snabbare och mer effektiv hantering av överförande av straffverkställighet. Ett rambeslut i enlighet med förslaget kommer att råda bot på flera av de nämnda bristerna i dagens förfarande. Förslaget innehåller därför många förbättringar och skapar ett mervärde i förhållande till dagens system, bl.a. genom införande av tidsfrister, ett begränsat antal avslagsgrunder och borttagande av möjligheten till omvandling av den utdömda påföljden. Genom rambeslutet kan förväntas att något fler ärenden aktualiseras än i dag, särskilt när Sverige är utfärdande stat. Sverige har cirka 180 svenska medborgare frihetsberövade utanför Norden, varav dock flertalet är frihetsberövade i länder utanför EU. För närvarande verkställer cirka 1 400 utländska medborgare kortare eller längre fängelsestraff i Sverige. Alla dessa kommer inte att bli föremål för ett överförande enligt rambeslutet, bl.a. till följd av deras hemvist eller nära anknytning till Sverige eller att det är fråga om medborgare utanför EU. Viktigare än de ekonomiska övervägandena är de humanitära skäl som har motiverat att Sverige tillsammans med Österrike och Finland har lagt fram förslaget. Den bakomliggande tanken är att ett överförande på verkställighetsstadiet skall främja en återanpassning till det samhälle där den dömde skall leva efter verkställt straff. Möjligheten att under verkställigheten följa med i samhället på det egna språket och i sin kultur samt möjligheten

att hålla en nära kontakt med familj, släkt och vänner har naturligtvis stor betydelse för en god återanpassning.

2004/05:FPM58

Ett viktigt inslag är också att rambeslutet syftar till att genomföra principen om ömsesidigt erkännande. I Haagprogrammet anges att åtgärdsprogrammet, som omfattar t.ex. verkställighet av domar eller slutliga beslut som medför frihetsberövande påföljd, bör kompletteras. Initiativtagarna har därför menat att ett område där fler framsteg bör göras är just överförande av frihetsberövande påföljder. En grundsten i samarbetet inom EU bör således vara att den dömda skall kunna avtjäna en frihetsberövande påföljd i den stat där han eller hon bäst kan återanpassas till samhället. Genom förslaget utformning strävar initiativtagarna efter att förfarandet skall bli så snabbt och effektivt som möjligt och att principen om ömsesidigt erkännande även skall slå igenom på detta område fullt ut.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

När utkastet till rambeslut presenterades vid informella rådet för rättsliga och inrikes frågor (RIF) den 28-29 januari 2005 välkomnade en majoritet av medlemsstaterna förslaget till rambeslut. Emellertid framfördes en del synpunkter och frågetecken kring borttagandet av kravet på dubbel straffbarhet och borttagandet av den dömdes samtycke till överförandet.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

3 Övrigt

3.1 Fortsatt behandling av ärendet

Behandling i rådsarbetsgrupp

Rambeslutet kommer sannolikt att förhandlas i rådsarbetsgruppen för straffrättsligt samarbete. Det är oklart när förhandlingarna kommer att inledas men dessa beräknas – med hänsyn till rambeslutets omfattning – pågå i vart fall under ett och ett halvt år.

Europaparlamentets behandling

Förslaget till rambeslut skall överlämnas till Europaparlamentet för yttrande.

3.2 Rättslig grund och beslutsförfarande

2004/05:FPM58

Som rättslig grund har angetts artikel 31.1 a och artikel 34.2 b i fördraget. Rambeslut antas med enhällighet.

3.3 Fackuttryck/termer

Dubbel straffbarhet: Dubbel straffbarhet föreligger om den gärning som ligger till grund för en utländsk begäran om t.ex. överförande av straffverkställighet till Sverige också utgör ett brott enligt svensk lag.

Ne bis in idem: Förbud mot att lagföra någon två gånger för samma sak. Begreppet används normalt i syfte att förhindra att en person som är dömd i ett land döms på nytt i ett annat land för samma gärning.